

Alfvén

**Operan om kärleken mellan
Hugo Alfvén och Marie Krøyer**

**Musik:
Hugo Alfvéns 4:de symfoni ”Från havsbandet”
med körer och sånger**

Libretto: Richard Bark

Personer

Hugo Alfvén	tenor
Marie Krøyer	sopran
Peder Severin (Søren) Krøyer	tenor
Lindagull, körflicka	sopran
Modern	skådespelerska
Frida	dansare

Kör av begravningsfolk, Skagenmålare, Skagenbor, Uppsalakorister m.fl.

Orkester

Akt I

Scen 1. Modern
Scen 2. Frida
Scen 3. Konstutställning
Scen 4. Skagens strand
Scen 5. Hipp, hipp, hurra!
Scen 6. Havet
Scen 7. S:t Hansaften
Scen 8. Vid rosenbusken

Akt II

Scen 9. Uppsala domkyrka
Scen 10. Linnéanum
Scen 11. Gången
Scen 12. Avsked
Scen 13. Havet
Scen 14. Intet

Scenografi: Skagenmålarnas tavlor

Urpremiär på YSTADOPERAN den 13 juli 2014

AKT I

Scen 1. Modern.

Man ser en kvinna långt borta i scenrummet. Hon är klädd i svart och står med ryggen mot oss, lutad över sitt arbete. En ung man kommer in. Vi kallar honom Hugo Alfvén. Kvinnan är hans mor. Han går fram till henne och omfamnar henne – innerligt och ömt. Hon tar av sig sin vigselring och ger den till sonen. Denne blir överlycklig och kastar sig åter i armarna på modern. Nu skall han ut i vida världen och modern tar stillsamt avsked av honom.

Scen 2. Frida.

Där står Hugo ensam och vet inte vart han ska ta vägen. Vad ska det bli av honom här i världen? Plötsligt ser han en flicka. På långt avstånd – som stigen ur havet. Det är som om blixten slog ner. Han överväldigas av en känsla som han aldrig känt förut. Något så skönt har han aldrig skådat. Flickan kallar vi Frida. Flickan försvinner. Hugo brister ut i ordlös sång till henne.

Flickan återkommer. De går varandra långsamt till mötes och rör sig allt närmare varandra. Mitt i ett famntag dör Frida i Hugos armar. Han blir alldeles förtvivlad och ger uttryck för sin sorg i sång. Människor kommer in och tar hand om den döda Frida. En begravningsceremoni gestaltas. De närvarande bildar en kör, som sjunger ”Jordafärd” (text: Verner von Heidenstam).

Kör

Bort gå de,
stumma skrida de
en efter en till skuggornas värld.
Klockorna dåna. Tungt slå de,
mullra och kvida de,
sjunga sin sång till de dödas färd.

Sommar var du och blommande vår,
sävens sus vid sjöarnas stränder.

Sov, vid sångerna, sov på din bår,
lyft på tusende händer.

Ack, stig genom nattens dörr
ung och rak till skuggornas skara!
Oförgämligt
strängaspelet, det silverklara
ljuder ännu för oss som förr.

Bort gå de,
stumma skrida de
en efter en till skuggornas värld.
Klockorna dåna. Tungt slå de,
mullra och kvida de,
sjunga sin sång till de dödas färd.

Scen 3. Konstutställning.

Nya tag! Åter ut i världen! Och Hugo hamnar på en konstutställning på Glyptoteket i Köpenhamn. Här finns alla de berömda tavlorna av Skagenmålarna. Hugo går runt och betraktar dem. Så stannar han framför en tavla. Den föreställer en kvinna på en sandstrand med havet i bakgrunden. Tavlorna försvinner och där står kvinnan i tavlan – livs levande! Hugo sjunger fullständigt hänförd: ”Jag längtar dig” ur *Sju dikter* (text: Ernst Thiel).

Hugo

Jag längtar dig.
Jag längtar ditt rike.
Jag längtar mest,
då du är när.
Jag längtar alltid, alltid
till ditt skönhetsrike,
jag längtar dit, jag längtar dit,
jag längtar dit, då jag är där.

Kvinnan på tavlan svarar med sång.

Scen 4. Skagens strand.

Hugo är plötsligt på stranden tillsammans med kvinnan! De hälsar artigt på varandra och hon presenterar sig som Marie Krøyer. Efter en stund kommer hennes man – Peder Severin (Søren) – springande och hälsar Hugo hjärtligt välkommen till Skagen. Hugo visas runt och de tre blir goda vänner.

Ett muntert sällskap bestående av unga konstnärer och deras fruar och flickor kommer in! Det ska bli fest! Ett bord dukas! Glasen fylls med champagne! Skål! Alla förenas i en kör: ”Champagnevinet” (text: Frans Michael Franzén).

Scen 5. Hipp, hipp, hurra!

Kör

Drick! De förflyga, de susande
pärlorna: Hipp! Hipp! Hurra!
Skynda! Det ljuva, det ädla, det höga
söker du fåfängt, sen anden förgick.
Dåren, som fäste vid skummet sitt öga,
vatten, blott vatten, på läpparna fick.

Njut! De försvinna, de tjusande
stunderna. Hipp! Hipp! Hurra!
Ytterst förfinade, känslan och löjet
reta och domna i samma minut.
Snappa i flykten behaget och nöjet:
högst är raketerna i det han går ut.

Snar är på jorden den rusande
glädjen: Hipp! Hipp! Hurra!
Fångad av ynglingens spända förhoppning
än ur en druva, förädlad och rar,
än från en mun, lik en ros i sin knoppning,
strax till sitt hem över molnen hon far.

Skål!

Mitt i festytan blir Søren plötsligt sjuk. Han går avsides och faller ihop. Marie och Hugo skyndar till hans hjälp. De övriga avlägsnar sig efter hand. En gnista tänds mellan Marie och Hugo. Søren förklarar att han håller på att bli galen och ber därför Hugo att ta hand om Marie. Han "överlämnar" Marie till Hugo. Søren sjunger: "Det överståndna" ur *Marias sånger* (dansk text: Erik Aarestrup).

Søren

Ack, det var nåt helt förfärligt,
som vi den gang levde i,
men ett fromt beslut vi togo,
gu'skelov, gu'skelov, gu'skelov det är förbi!

Jeg, att ikke älske henne,
hon, att icke älske mig,
och med den ångest som vi kände
vaktade, vaktade, vaktade envar på sig.

Likt två droppar dagg som glida
fram på trädets glatta blad,
likt två ögonlock, som strida
bittert, bittert, bittert mot den ljuva sömn.

Ack, det vart nåt helt förfärligt,
gu'skelov, det är förbi!

Søren avlägsnar sig. När Hugo och Marie blivit ensamma, är Hugo het på gröten och försöker genast förföra Marie. Hon är till en början något avvaktande. Hugo tar upp sitt komponerande, Marie sitt måleri.

Scen 6. Havet.

Hugo och Marie går ut till havet. De återkommer i en jublande kärleksduett.

Scen 7. S:t Hansaften.

Efter duetten hamnar de vid midsommarbålet, där folk samlas. Alla förenas i en kör: "Gryning vid havet" (text: Sten Selander).

Kör

Blankt som en sköld av koppar och stål ligger havet,
men djupt under ytan går strömmen stark.

Allt är så tyst, som om livet själv låg begravet
under de nattsvarta åsarnas mark.

Stiger ej morgonen snart över bergen?

Himlen är röd, det är hot i den vredesrodnande färgen.

Stormen skall komma, stormen från havet,
stormen som skrattar, stormen som slår,
härligt härlig, härlig och stark.

Alla avlägsnar sig så småningom. Hugo och Marie förenas åter och förflyttar sig till en trädgård.

Scen 8. Vid rosenbusken.

Det blir natt. Marie somnar i en trädgårdsstol vid en blommande rosenbuske. Hugo sjunger: "Skogen sover" ur *Sju dikter* (text: Ernst Thiel).

Hugo

Skogen sover.

Strimman på fästet flämtar matt.

Dagen vakar i juninatt.

Tystnat har nu hennes muntra skratt,
tystnat har nu hennes muntra skratt
redan hon sover.

Till hennes sida jag stum mig satt.

Kärleken vakar över sin skatt,

kärleken vakar, kärleken vakar,

kärleken vakar i juninatt.

När dagen grytt, hälsar Hugo och Marie varandra i sång. Akten avslutas med duett: "Dina lugna andedrag", *I stilla timmar* (text: Jarl Hemmer).

Hugo

Dina lugna andedrag,
hur de susa, hur de svämma,
hur de dofta i min dag!

Marie

Var jag vandrar,
som en stämman
viskar kring mig blid och svag.

Båda

Det är dina andedrag.

Hugo

Vind av mångahanda slag
har jag sökt och har jag prövat,
många stigar har jag strövat
i den vreda världens dag.

Marie

Men den vind, som bäst har lövat
mina stigar och berövat
frosterne sitt hårda slag.

Båda

Det var dina andedrag,
det var dina andedrag,
dina andedrag.

Hugo

Dina lugna andedrag,
hur de viska såsom drömmar,
hur de dofta i min dag!

Marie

Du är jag, och jag är du,
men en flod av godhet strömmar
mjukt omkring mig i min dag.

Båda

Det är dina andedrag.

PAUS

AKT II

Scen 9. Uppsala domkyrka.

Herrar i frack och damer i långa klänningar. Hugo, som nu åldrats något, hyllas för sina insatser som tonsättare och promoveras till hedersdoktor. ”Festspel” (op. 25) spelas. Under det lyriska partiet i musiken, ser han en flicka (Lindagull) dansa igenom de församlade. Hon fäster kransen på hans huvud. Hugo blir något förvirrad – men samtidigt förtjust.

Kören sjunger ”Sveriges flagga” (text: Karl Gustaf Ossiannilsson), men i stället för vissa ord hör Hugo: ”Hugo Alfvén! Hugo Alfvén!” Längst fram i den stora kören står Lindagull.

Kör

Flamma stolt mot dunkla skyar,
likt en glimt av sommarns sol
över Sveriges skogar, berg och byar,
över vatten av viol,
du, som sjunger, när du breder
som vår gamla lyckas tolk:
Hugo Alfvén! Hugo Alfvén!
Inge vredes åska slog vårt tappra folk!

Flamma högt, vår kärleks tecken,
värm oss när det blåser kallt!
Stråla ur de blåa vecken,
kärlek mera stark än allt!
Hugo Alfvén! Hugo Alfvén!
Fornklenod och framtidstolk.
Hugo Alfvén! Hugo Alfvén!
Han skall bära stark
vårt fria svenska folk!

Herrarna intonerar ”Lindagull” (text: Bertel Gripenberg) och Hugo är inte sen att uppvakta flickan med detta namn. Damerna avlägsnar sig – skakande på huvudena.

Hugo & manskör

Lindagull, Lindagull lilla,
alferna viska i vilande park,
natten är tindrande stilla,
blommornas doft är så stark.

Lindagull, Lindagull låna
örat åt skälvande strängars musik,
låt mig, när stjärnorna blåna,
kyssa din florslöjas flik.

Runt om oss eldflugor sväva,
röda som sagornas rödaste skatt,
så omkring Lindagull bäva
längtan och kärlek i natt.

Scen 10. Linnéanum.

Hugo kommer hem till Marie, som sitter vid skrivbordet med ryggen mot oss. Hon vänder sig om. Även Marie är något åldrad, hon fryser och vantrivs så i detta kalla land. Hon är rasande på honom. Han försöker urskulda sig. Marie svarar med att bryta sönder sina tavlor, Hugo river sönder sina kompositioner. Han avlägsnar sig och hon sjunger ”Natten är kall och klar”, *Natt* (text: Gustaf Alexanderson).

Marie

Natten är kall och klar,
domnat är dagens brus;
allting, som är och var,
ser jag i stjärneljus.

Glädje, som sorgen närt,
sorg, som mitt liv förtärt,
allting så fjärran står,
tystnaden ensam rår.

Kören in som skuggor: ”Dagen blir natt”, *Vaggvisa* (text: Erik Blomberg).

Kör a capella

Dagen blir natt, natten blir dag,
ingenting giv, ingenting tag,
allting glider mot döden.

Fröet blir frukt, frukten blir frö,
blommorna blomma och dofta och dö,
allting glider mot döden.

Livet förbleknar och blir till en dröm,
allt är en dröm, blunda och glöm,
allting glider mot döden.

Scen 11. Gången.

Hugo träffar Lindagull i en smal gång. De skojar och vänslas med varandra.
Duett: ”Viskningar i gången” (tysk text: Otto Julius Bierbaum). Scenen bevitnas av Marie.

Hugo & Lindagull

L: Nej!

H: Stopp! Du! Kom då till mej!

L: Släpp mig!

H: Flicka!

L: Låt mig gå!

H: Så du skriker, men var då tyst!

L: Släpp mig, när jag inte vill!

H: Kom, kom hit!

L: Å, nej, å, nej!

H: Vill du då va' stilla nu!

L: Pst, hör dörren slog, tänk om...

H: Kom då, flicka, kom till mej!

L: Å, en kyss! Å, en kyss! Å, du!

H: Och sen: av med klänningen!

L: Å, nej!

H: Jo, sen tar jag dej! Sen tar jag dej!

Du min söta, lilla kissekatt!

Båda: Heta andning. Kyssar. Tystnad. *Båda ut.*

Marie, som sett allt, är nära bristningsgränsen. Hon sjunger förtvivlad ”Pioner” (text: Anders Österling).

Marie

Det doftar mull,
och parkens blomster blunda i salighet,
då regnets droppar flöda.
Men liksom trötta synder,
tung, dystra,
osläckligt flammande pioner glöda.

Och medan än
som brustna purpurtoner
i svarta mullen lösa blomblad dala,
ensamt och gällt
som eviga passioner
pionerna i aftondimma tala.

Scen 12. Avsked.

Hugo är åter hemma tillsammans med Marie. De tar farväl av varandra. Det är mycket smärtsamt. De minns de lyckliga stunder de haft tillsammans. Ett sista försök till försoning. Duett: ”En båt med blommor” (text: Oscar Levvertin).

Hugo

En båt med blommor glider bort mot havet
med blad, som hösten bränt, kring toft och master
och däck i förbleknad prakt begravet
av slocknad vallmo och av vissen aster.

Blott tubarosen står där marmorstel
och doftar om förbrunna kärleksöden.
Min levnads älskade, min tankes själ,
säg, om vi slumra eller det är döden?

En båt med blommor,
en båt med blommor glider bort mot havet.

Marie

Kring floden le i kvällssol livets länder
med ljusa hus i vita körsbärslundar.
På ängarne till ringdans knyts händer.

Hugo

Men barnet ljuvt vid modersbrösten blundar,
och aftonsvalkan dör i fågelsång.

Marie

Vad ölet läskar gott den gamle!
Skratten från gröna gården klinga kvällen lång.

Hugo

Se, älskade, snart skymmes allt av natten.
För evigt sjunker soln bak livets länder,
för evigt, för evigt, för evigt.

Marie

Nu slottets spira, parkens poppelkrona
ren töcknet höljt. Varthän bär då oss båten?
Ty tornets klockor jag ej mer hör tona.
Mot vilken okänd ocean går stråten?

Ack, är min hand så kall som din?
Så domnat mitt leende,
som det jag svagt ser smeka din slutna mun?

Hugo

Säg, är då allt fullkomnat
och vi fått sluta sörja, sluta leka.

Marie

Ej någon klocka jag hör längre tona.
I svarta mörkret står nu allt begravet.

Hugo

Nej, intet avsked, intet tack, du kära!
Vi skiljas ej, som förr; på dunkla havet
mitt hjärta skall ditt hjärta vara nära.

Båda

Och samman segla vi i natten, samman,
mer oupplösligt än oss världen unnat.
Den stund, som släcker sista stjärneflamman
beskär en högre fröjd än livet kunnat.

Hugo

En båt med blommor glider ut på havet.

Scen 13. Havet.

Hugo och Marie går ifrån varandra. Nu syns bara havet i bakgrunden. Domedagen är nära. Allt faller samman. Kaos. De ljuva minnena dyker upp. Vålnader från det förflutna: Søren, begravningsgäster, Skagenmänniskor, frackar, långa klänningar. Hugo faller ihop.

Scen 14. Intet.

Modern kommer in, tröstar honom, Frida, Lindagull och slutligen Marie, likaså. Och där står han omgiven av sina kvinnor, försonad med kvinnan och livet. Och han sjunger: ”Så tag mitt hjärta” (dansk text: Tove Ditlevsen).

Hugo

Så tag mitt hjärta i dina händer
men tag det varsamt och tag det ömt,
mitt rena hjärta, mitt röda hjärta,
nu är det ditt.

Det slår så stilla, det slår så dämpat,
för det har älskat och lidit svårt,
nu är det stilla, nu är det stilla,
nu är det ditt.

Och det kan såras och det kan brista
och det kan glömma, ja glömma allt,
men glömmet aldrig, men glömmet aldrig
att det är ditt.

Det var så starkt och så stolt, mitt hjärta,
det sov och drömde i lust och lek,
nu kan det krossas, nu kan det tyglas
men blott av dig.

Men till vem är det han sjunger?

R I D Å